

ABG Sundal Collier ASA
Postboks 1444 Vika
0115 OSLO

VÅR REFERANSE
18/4129

DERES REFERANSE

DATO
06.02.2019

Merknader - endelig rapport fra tematilsyn

1 INNLEDNING

Finanstilsynet har gjennomført et temabegrenset tilsyn på kundedokumentasjon og tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering hos ABG Sundal Collier ASA. I forbindelse med tematilsynet ble det gjennomført et stedlig møte 8. mai 2018 med hvitvaskingsansvarlig og kontrollfunksjoner.

ABG Sundal Collier ASA (heretter omtalt som Foretaket) har tillatelse til å yte investeringstjenester i henhold til verdipapirhandelloven (vphl.) § 2-1 (1) nr. 1, 2, 3, 5, 6 og 7, samt tilknyttede tjenester som nevnt i ny vphl. § 2-6 (1) nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 6. Foretaket eies av ABG Sundal Collier Holding ASA som er børsnotert. Foretaket har filialer i Danmark og Tyskland og datterselskaper i Sverige, Storbritannia, USA og Singapore.

Lov- og forskriftshenvisninger i nærværende rapport er til verdipapirhandellov av 29. juni 2007 nr. 75 med tilhørende forskrift som var gjeldende på tilsynstidspunktet. Det er i merknadene ikke hensyntatt endret lov som følge av gjennomføringen av MiFID II, som trådte i kraft 1. januar 2019.

Finanstilsynet gjør samtidig oppmerksom på at det i disse merknadene er henvist til hvitvaskingsloven av 6. mars 2009 nr. 11 med tilhørende forskrift. Det bemerkes at ny lov om hvitvasking og terrorfinansiering trådte i kraft den 15. oktober 2018, og avløste tidligere lov med samme navn. Foretakets hvitvaskingskontroll er vurdert i forhold til gjeldende lov på tilsynstidspunktet, og det er dermed i det følgende hovedsakelig referert til tidligere hvitvaskingslov av 6. mars 2009.

Foretaket mottok Finanstilsynets foreløpige vurderinger i brev av 14. november 2018 (Rapporten). Foretaket gav sine kommentarer til Rapporten i brev av 19. desember 2018 (Tilsvaret).

2 KUNDEKLASSIFISERING

2.1 Rettslig utgangspunkt

Verdipapirforetak skal klassifisere sine kunder som henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder, eller kvalifiserte motparter, jf. verdipapirforskriften (vpf.) § 10-1(1). Fremgangsmåten og kriteriene for kundeklassifisering følger av vpf. §§ 10-1 til 10-6 og vphl. § 10-14. Foretaket må dokumentere at alle vilkår for omklassifisering er oppfylt og at lovens prosedyre for øvrig er fulgt, jf. vpf. §§ 10-4 og 10-5. Foretaket må også kunne dokumentere at ikke-profesjonelle kunder er innforstått med konsekvensene av omklassifisering, og den investorbekyttelse kunden da gir avkall på jf. vpf. § 10-5 (1) c).

2.2 Finanstilsynets foreløpige vurderinger

Finanstilsynet har gjennomgått kundedokumentasjon for 27 utvalgte kunder. Foretaket har kun et fåtall ikke-profesjonelle kunder og yter i utgangspunktet ikke investeringsrådgivning til disse. Enkelte kunder i utvalget har på denne bakgrunn bedt om å bli omklassifisert fra ikke-profesjonell til profesjonell kunde.

Finanstilsynet stilte i Rapporten spørsmål ved Foretakets dokumentasjon av interne vurderinger rundt prosessen knyttet til omklassifisering av kunder, samt at det fremstod noe uklart hvilken informasjon som gis til kundene i forkant av at det anmodes om omklassifisering. Finanstilsynet stilte i Rapporten særlig spørsmål ved omklassifiseringen av en konkret kunde, og hvorvidt denne kunden oppfylte vilkår for omklassifisering i henhold til vpf. § 10-4 a og c.

Vpf. § 10-4 åpner for at en ikke-profesjonell kunde kan be om å bli behandlet som profesjonell, dersom minst to av kriteriene i bestemmelsen er oppfylt. I kundeprofilskjemaet som Foretaket benytter i forbindelse med kundeklassifisering stilles det kun spørsmål om kundens erfaring og aktivitet fra handel med verdipapirer, og det spørres ikke om kunden har arbeidserfaring eller annen kompetanse innen finansiell sektor, som er relevante opplysninger for vurdering av kriteriet i § 10-4 c. I henhold til vpf. § 10-5 (3) kan verdipapirforetak kun etterkomme en anmodning om omklassifisering dersom Foretaket gjør en grundig vurdering av kunden, og på bakgrunn av kundens erfaring, kunnskap og ekspertise og de planlagte transaksjoner, forsikrer seg om at kunden er i stand til å treffe egne investeringsbeslutninger og forstår den risiko som er involvert. På bakgrunn av dette anbefalte Finanstilsynet i Rapporten at spørsmålene i kundeprofilskjemaet bør spisses slik at de bedre reflekterer vurderingstemaet i vpf. § 10-4 c.

2.3 Foretakets kommentarer

Foretaket har i sitt tilsvarende redegjort for Foretakets prosess ved omklassifisering, og dokumentert at kundene får påkrevet informasjon i forkant av omklassifisering, samt at kunden blir varslet om konsekvensene av omklassifisering. Ingen kunder blir vurdert for omklassifisering med mindre det er dokumentert at vilkårene for omklassifisering er oppfylt, at lovens prosedyrer er fulgt, og at kunden har bekreftet på epost at kunden er innforstått med konsekvensene av omklassifisering og den investorbekyttelse kunden da gir avkall på.

Foretaket tar Finanstilsynets kommentar om at spørsmålsstillingen i kundeprofilskjemaet bør spisses slik at det bedre reflekterer vurderingstemaet i vpf. § 10-4 til etterretning, og vil justere skjemaet i samsvar med dette. Foretaket vil også påse at praksis skjerpes for å dokumentere de interne vurderinger som gjøres i forbindelse med omklassifisering av kunder.

2.4 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet tar Foretakets kommentarer og tiltak til etterretning.

3 FORETAKETS TILTAK MOT HVITVASKING OG TERRORFINANSIERING

3.1 Rettslig utgangspunkt

Det følger av lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvv.) at verdipapirforetak skal foreta kundekontroll blant annet ved etablering av kundeforhold og ved transaksjon som gjelder 100 000 kroner eller mer for kunde som det ikke har et etablert kundeforhold til, jf. hvv. § 6. Det skal i tillegg foretas løpende oppfølging etter § 14. Omfanget og intensiteten av kundekontrolltiltakene, og den løpende oppfølgingen, skal tilpasses antatt risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131- 136a, der risikoen skal vurderes ut fra type kunde, kundeforhold, produkt eller transaksjon, jf. hvv. § 5. Verdipapirforetaket skal kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risiko.

3.2 Finanstilsynets foreløpige vurderinger

Finanstilsynet har som nevnt gjennomgått kundedokumentasjon for 27 kunder. Finanstilsynet pekte i Rapporten på enkelte mangler knyttet til manglende og/eller innhentet legitimasjon. Det var også mangler knyttet til identifikasjonspapirer som ikke var attestert eller påført dato for mottak. Finanstilsynet viste også til tilfeller der legitimasjonspapirene som foreligger er av eldre dato.

Finanstilsynet påpekte også at det ikke forelå identifikasjonspapirer på en kunde som tidligere har arbeidet i Foretaket. Foretaket har på basis av en risikovurdering besluttet å ikke innhente identitetspapirer på denne kunden, og har lagt unntaksregelen i hvv. § 7 (5) til grunn for identitetskontrollen. I følge hvv. § 7 (5) kan bekreftelse av fysiske personers identitet foretas på annet grunnlag enn gyldig legitimasjon dersom den rapporteringspliktige er sikker på vedkommendes identitet. Finanstilsynet påpekte i denne sammenheng at hvv. § 7 (5) er en snever unntaksregel jf. begrepet "sikker".

Finanstilsynet viste i Rapporten til at det ikke fremgår av Foretakets dokumentasjon av de enkelte kundeforholdene hvorfor et bestemt kontrollnivå er valgt eller hvilke konkrete kontrolltiltak kunden skal underlegges, samt at det var få opplysninger om løpende oppfølging og periodiske kontrolltiltak på kundene i utvalget, uavhengig av risikonivå. Finanstilsynet kunne på denne bakgrunn ikke se at hvitvaskingskontroller, og særlig kontrollene som vedrører kunder underlagt forsterkede kontrolltiltak, har vært hensiktsmessig dokumentert og rapportert. Finanstilsynet viste til at det bør utarbeides en helhetlig oversikt per kunde der det fremgår klart hvilket risikonivå kunden er tildelt og hvorfor, og hvilke kontroller som er utført/planlegges utført. Her bør også

løpende oppdateringer og periodiske kontroller føres opp. Manglende loggføring gjør det også vanskelig for Finanstilsynet å få oversikt over, og å etterprøve, hvorvidt hvitvaskingskontrollen i Foretaket har vært tilstrekkelig.

3.3 Foretakets kommentarer

Foretaket oppfatter oppdateringsplikten slik at det skal gjennomføres oppdatering av all dokumentasjon som kan endres over tid, så som PEP-status, reelle rettighetshavere, selskapsinformasjon mv. Foretaket viser til at fysiske legitimasjonsdokumenter innhentes for å verifisere identiteten til en gitt person og først mister sin gyldighet dersom det oppstår tvil om den opprinnelige legitimeringen hadde feil eller mangler. Foretaket tar for øvrig Finanstilsynets bemerkning angående utilstrekkelig attestasjon til etterretning og vil oppdatere kundedokumentasjonen for kundene dette gjelder.

Foretaket tar til etterretning at det må fremlegges skriftlig bekreftelse på kundens identitet i tilfeller hvor unntaksregelen etter hvvl. § 7 (5) benyttes.

Foretaket har vist til dokumentasjon på at det foreligger oversikt over risikovurderingen for hvert enkelt kundeforhold og at kontrollnivået fremgår når det sees i sammenheng med Foretakets rutiner på området. Foretaket tar for øvrig til etterretning Finanstilsynets kommentar om å utarbeide og vedlikeholde en enhetlig oversikt per kunde og vil arbeide for å øke hensiktsmessigheten av og fullstendigheten i kontrolldokumentasjonen.

3.4 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet er enig i Foretakets oppfatning av oppdateringsplikten når det gjelder fysiske legitimasjonsdokumenter for å verifisere identiteten til en gitt person. Finanstilsynet tar for øvrig Foretakets tiltak angående attestasjon til etterretning.

Finanstilsynet minner om at hvvl. § 7 (5) er en snever unntaksregel som kun kan benyttes dersom den rapporteringspliktige er sikker på vedkommendes identitet jf. begrepet "sikker". Ved anvendelsen av unntaksregelen må det fremlegges skriftlig bekreftelse på den aktuelle kundens identitet.

Finanstilsynets gjennomgang har avdekket enkelte mangler ved Foretakets hvitvaskingskontroll, jf. hvvl. §§ 6 og 7. Videre har det vært utfordrende å få oversikt over Foretakets risikovurderinger og videre tiltak. Finanstilsynet vil understreke viktigheten av fullstendig og hensiktsmessig dokumentasjon slik at Finanstilsynet kan føre et forsvarlig tilsyn med den konsesjonspliktige virksomheten. Finanstilsynet tar for øvrig Foretakets tiltak til etterretning.

4 RAPPORTERING AV MISTENKELIGE FORHOLD

4.1 Rettslig utgangspunkt

Rapporteringspliktiges undersøkelsesplikt følger av hvvl. § 25 (ny lov). Dersom det etter nærmere undersøkelser er forhold som gir grunnlag for mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, skal rapporteringspliktige oversende opplysninger til Økokrim om disse forholdene, jf. hvvl. § 26 (1). Det er videre bestemmelser om rapporteringsplikt, opplysningsplikt, ansvarsfrihet, gjennomføring av mistenkelig transaksjon og forbud mot å avsløre undersøkelser, rapportering og etterforskning i hvvl. §§ 26-28.

Ordlyden som beskriver terskelen for når undersøkelsesplikt utløses er nå endret sammenlignet med hvitvaskingsloven 2009. Undersøkelsesplikten utløses hvis den rapporteringspliktige «avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering». Tidligere var undersøkelsesplikten knyttet til hvorvidt det hadde vært foretatt en transaksjon, jf. hvvl. 2009 § 17. Dette er ikke lenger et vilkår.

4.2 Finanstilsynets foreløpige vurderinger

Finanstilsynet gjorde i Rapporten rede for at det er viktig at rapporteringspliktige foretak har bevissthet og fokus på å identifisere og å rapportere mistenkelige forhold ved potensielle kunder som blir avvist av Foretaket, eller kunder som velger å trekke seg/transaksjonen. Finanstilsynet vurderer dette som særlig aktuelt for verdipapirforetak ettersom verdipapirhandelloven også stiller krav om at verdipapirforetaket må ha inngående kjennskap til sine kunder før kundeforhold/transaksjon kan etableres/gjennomføres.

Finanstilsynet viste i Rapporten til at dette var omfattet av Foretakets rutiner og retningslinjer, men stilte spørsmål i hvilken grad det var fokus på dette i opplæringsprogram for de ansatte. Videre viste Finanstilsynet til funn fra interne kontroller, og påpekte tilfeller der potensielle kunder var avvist grunnet utilstrekkelig kjenn-din-kunde-dokumentasjon, men som ikke hadde resultert i rapportering til Økokrim. Finanstilsynet ba i Rapporten Foretaket gjøre nærmere rede for hvilken terskel som ligger til grunn for rapportering til Økokrim.

4.3 Foretakets kommentarer

Foretaket har i sitt Tilsvar vist til dokumentasjon på opplæring til relevante ansatte om identifikasjon av mistenkelige forhold, og har redegjort for de interne vurderingene som ble gjort knyttet til de konkrete forholdene fra interne kontrollrapporter som Finanstilsynet stilte spørsmål ved i Rapporten. Foretaket opplyser at samtlige av disse sakene er undersøkt og vurdert av hvitvaskingsansvarlig. Det innhentes alltid ytterligere dokumentasjon fra kunden dersom den innledende faktasjekken tilsier at det er nødvendig. Dersom forholdet, etter at det er vurdert, fremdeles fremstår som mistenkelig, vil det bli sendt en melding til Økokrim.

4.4 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet tar Foretakets redegjørelse til etterretning.

For Finanstilsynet

Gry Evensen Skallerud
seksjonssjef

Leif Roar Johansen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.